

NÉPLAP

Utban a még boldogabb élet felé!

AZ MDP HAJDÚ-BIHARMEGYEI PÁRTBIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

1952. augusztus 3.

Különkiadás

Balmazújváros multja szomorú volt, jelene szép és jövője ragyogó

Balmazújváros sok mindent kapott nagy változáson ment keresztül az utóbbi esztendőben. Gépállomás, bölcsőde, napközi otthon, a Szigetkertben új kút, az Árpád-utcában, a Nádudvari-úton és a Debreceeni-utcában új járda hirdeti népi demokráciánk nagyszerű fejlődését. Hozzákezdtek már a 230 ezer forintos beruházással készülő strandfürdő építéséhez

is, amely augusztus 20-ra elkészül. Rövidesen az új szövőgyár, dohánygyár és cukorgyár hosszú épületei emelkednek a magasba s épül már a hajózható fősatorna, amely ott állt készen a csendőrszurony és a tolonckocsi...

alkalmat és így kénytelen volt segélyből fenntartani magát. Nem voltak könyörületek ezek. Ha szükség volt rá, ott állt készen a csendőrszurony és a tolonckocsi...

Aki dolgozott, annak sem volt jobb dolga

Rieger Antal esete nem volt egyedülálló. De aki dolgozott, annak sem volt sokkal jobb dolga a riegerantalnál. Koronai Sándor is visszaemlékezhet arra, hogy tizenegy éves korától kezdve tíz esztendőn át a kulákoknál cselédeskedett. Bizony hajnali két órakor kelt és nem egyszer még este 11 órakor is dolgozott. A vasárnapot, a munkaszünetet nem ismerte. Az állatok rendbentartásával akkor is el volt foglaltva. Aztán a harmincas évek elején a Felsőszabolcsi Ármeltesítő Társulatnál kubikolt. Hat héten keresztül egyhuzamban reggeli 3 órától este 10 óráig dolgozott és másfél hónapra 10 pengő munkabért kapott.

Szarvas Imre élete sem volt különös. Huszonhárom évig cselédeskedett a Kertész öröksőknél. Nem felejtette el ő

sem, hogy az egyik nyáron, aratáskor milyen „ellátásban” és „lakásban” volt része... A disznóólban fektették le, ahol nappal az állatok hűsöltek. Oda szórtak le szalmát — fekhelynek. Bármennyire is kimerült Szarvas Imre a munkában, még sem tudott elaludni. Csípték a bolhák, amelyből volt ott annyi, mint égen a csillag.

Az ősz végére, november utoljára azonban az újvárosi szegényparasztoknak elfogyott a búzája, árpája és kukoricája. Leszerelhették a padlásukat, nagyon sok helyen még karácsonykor sem került kenyér az asztalra. Pedig volt termény bővíben. De az a grófé, a kulákoké. Zs. Nagy János kulák is használta a szegényparasztok szorult helyzetét. Ha kölcsön adott, nagy volt a kamat. Egy mázsa búza helyett a nyáron másfél mázsát kellett visszaszolgáltatni. Fodor József is sokáig nyögtek Zs. Nagy uszoráját. Sutyák László kisparaszt pedig ugyanilyen feltételek mellett Király Sándor kuláktól kapott terményt kölcsönbe.

Hogy milyen nagy volt Újvárosban is a nyomor, arra jellemző példa, hogy 1935-36-ban 450-500 szegényparaszt

járt a népkonyhára, ahol felváltva vagy egy tál lencsét, vagy egy tál babot löktek oda a rászorultaknak. A község lakosságának 30%-a ekkor munka nélkül volt. De ha tavasszal nem esett az eső, akkor még magasabbra emelkedett a munkanélküliek száma. Akik az urak ellen, közben a kereseti lehetőségek megjavításáért harcoltak, azok a csendőrök vadállatias kegyetlenkedéseivel találkozottak. Sok becsületes dolgozó paraszt visszaculcskolt arra az esetre is, amikor 1932-ben egy Balmazújvárosban tartózkodó miniszteri ültetés küldöttnek szörnyű helyzetük miatt memorandumot akartak átadni a dolgozó parasztság képviselői. Több mint százfői tömeg gyűlt össze a község háza előtt. Az urak azonban félték a néptől, ezért Harsányi Béla főjegyző kiadta a parancsot a csendőröknek: „Oszlássák fel a tömeget!” A lovascsendőrök buzdón teljesítették a megbízástól kapott utasítást. Többeket karddal megsebesítettek, sőt túlbuzgósgukban a nép közé lőttek. Ekkor halt meg Papp György is, aki több gyermeket hagyott hátra ellátatlanul.

Amikor még a Semseyek uralkodtak

Szép a jelene, ragyogó a jövője a községnek — annál szomorúbb a multja. Balmazújvárosra is ráterpeszkedett a földbirtok, ráterpeszkedett a kulák. A közel tizenhétezer lélekszámú község gróf Semsey, báró Fiáth és a többi népnéyző kezében volt. Újváros 45.115 kataszteri hold területéből gróf Semsey egymaga 32.000 holdat bitorolt, báró Fiáth földbirtoka is meghaladta a 2000 holdat. Ezzel szemben a 17.000 lakosra alig 10.000 hold föld jutott, annak is nagyrészt a kulákokra. Persze, Semsey László gróf, Almássy Pálné, báró Fiáth Tiborné vagy báró Fiáth Mária nem tartózkodtak Újvárosban. Szinte kivétel nélkül Bécsben élt az uraság, ott költötték el a balmazújvárosi

dolgozók véres verejtékéből fakadó jövedelmet. Néha-néha jöttek csak le a „császári városból”. Akkor is vadászattal, agárversenyyel töltötték idejüket, majd egy-egy jól sikerült vadászat után napokig folyt a pezsgő — és állt a bál a Semsey-kastélyban. Jól emlékeznek még ezekre a szörnyű napokra az idősebbek. Autókkal volt tele a kastély udvara, a fényes termekben pedig ott keringőzött a „kormányzó úr” részeges fiától kezdve gróf Andrásy Gézáig keresztül több tucat naplopó, ingyenélő gróf, báró, földbirtokos, ugyanakkor nyomorgott, éhezett a dolgozó nép, a harmincas években a legnagyobb inség volt Magyarországon.

A község képviselőtestületében sem volt külön a helyzet

Persze, a gróf és Fiáth báró örökös tagok voltak, azonban a képviselőtestületben nem jelentek meg, helyettük a mindenható intéző és felügyelő urak képviselték az ezerholdasok érdekeit. Fazekas János, a grófi birtok felügyelője is szinte állandó tag volt. Nevét még ma is gyűlölettel ejtik ki az újvárosi dolgozó parasztok. Fazekas gyakran megcsinálta, hogy az előre beígért hatvan filléres napszámot különböző kóhott kifogásokkal visszatartotta és így hiába dolgozott látástól vakulásig a szerencsétlen proletár, még az éhbért sem kapta meg. Kiszfaludi Károly jószágigazgató is azért volt a testületben, hogy biztosítsa a néppel szemben a gróf érdekeit. Nagy Antal plébános sem volt külön: nem csoda, mert Balmazújvárosban gróf Semsey volt a főkegyúr. Ezért szavazott mindig a gróf mellett. Így rőtta le halálját a „szent pengőkért”.

Ott ültek a képviselőtestületben a kulákok is. P. Nagy Imre, Csige Sándor, Vincze Sándor, Juhász Péter, Kerekes Péter vagy Győri János méltó társaik voltak Kiszfaludinak, Fazekasnak, dr. Schleiminger grófi intézőnek és Steinbergernek, a malmosnak és terménykereskedőnek. Ezek a virilisek mindig a köz érdekei ellen har-

coltak. Huszonöt évi „áldásos” működésük során összesen három teniszpálya építését szavazták meg. Ennyit fejlődött a község negyed évszázad alatt.

A virilisek szociális magatartására hadd álljon itt néhány idézet az 1934. évi jegyzőkönyvekből. A 151/6563-1934. sz. alatt ezt olvashatjuk: „Megállapítjuk, hogy a balmazújvárosi szegények gyógyszerkintalásában 360 pengő niteltállásért. A további kintalásokat lehetőleg mellőzni kell. (Mit számított nekik ugyanis, ha jó néhány szegényparaszt gyógyszer hiánya miatt meghal!) Megokolás: a szegények gyógyszerellátása terén azért áll elő hiteltállás, mert lényegesen több volt a szegénybeteg, mint az előző évben.” Vagy itt van egy másik kivonat: 2/8892-1934. Tárgy: Rieger Antal segélykérelme. Határozat: „A kérelmet nem teljesíthetjük. Utasítjuk a kérelmezőt, hogy miután a község terhelése nélkül magát fenntartani nem tudja, a jelen végkátározatunk kézhezvételétől számított 30 napon belül községünkben költözzen el. Amennyiben jelen határozatunknak nem tesz eleget, a járási jószolgabíró urat kérjük, hogy a nevezett eltoloncoltassa.” Vagyis még a községet is el kellett hagyni annak, akinek a rendszer nem adott munka-

Ezernyi fajta népbetegség, szapora csecsemőhalál

Pusztította a népbetegség, a csecsemőhalál is a szegény proletárok sorait. A rossz gazdasági helyzet, az éhezés, a lehetetlen lakásviszonyok következtében egyre nőtt a tudóbetegségek száma. Sok volt a vészszegény gyerek, még ennél is több a csecsemőhalál. Míg 1936-ban az elveszületettek 20,1 százaléka halt meg, addig ez a szám 1948-ra 8,4, 1949-re 6,25 százalékra csökkent, de azóta is egyre kevesebb csecsemő hal meg Balmazújvárosban. Az életszínvonal emelkedésének ez a jelentős szociális gondoskodásnak köszönhető ez.

Újvárosban a felszabadulás előtt a szegényparasztok csak akkor részesültek orvosi kezelésben, ha már nagyon súlyosra fordult az állapotuk. Akkor csak úgy, ha saját párnájukat adták el a fejük alól. Dr. Thurzó Imre orvos — nem a szegények, hanem az urak orvosa volt. Ha szegénynek hozza fordult, durván elutasította. Cseppentő Imrénének hiába voltak szülősi fájdalmai, hiába hívták ki hozzá Thurzó doktort, az csak másnap délben kelesztte fel, mert 24 óras vadászatot vett részt. Sokszor a kulákokat tüntette ki azzal, hogy egy vacsorára „megtisztelte” őket. Éppen az egyik kuláknál evett-ivott, amikor Fige János felborult egy szekérről és lábszáran nyílt törést szenvedett. Borzalmas kínok között

feküdt több mint három órán keresztül. Hiába üzent többször is az orvosért. Thurzó nem hagyta azonban ott a vacsorát.

7500 sertésből nem jutott a szegényparaszt asztalára

A község dolgozó parasztjainak szegénységére hadd álljon itt jellemzésül az is, hogy Balmazújváros jószágállománya hogyan oszlott meg a gróf és a dolgozók között. A község 5800 szarvasmarhájából 2000 az uradalom volt. Nem volt külön a helyzet a sertéssel sem. 7500 sertésből csupán 4000 volt a dolgozó parasztoké, ebből is az állatok nagyrészt a végrehajtó vitte el. Sok olyan család élt ebben az időben Balmazújvárosban, amelynek hónapszámra nem került hús a tányérjába. Juhból még ennél is rosszabb volt a helyzet: 7500 darabot tartottak nyilván a község házában, 5700 darabnak a

Mikor végre hazaérkezett, akkor is csak injekciót adott, de nem tette sinbe a sérült lábat, mert az „többbe került volna”.

gróf volt a tulajdonosa. Ezenkívül 250 lova és rengeteg aprójószágja volt az uradalomnak. Annál kevesebb azoknak, akiket megilletett volna.

1931-től 1935-ig 52 lakás épült Balmazújvárosban. A négy év alatt azonban többszáz házat árvereztek el, amely szinte mind a bank, vagy valamelyik zsirosz gazda kezére került. Így volt a földdel is. Míg a szegény nép kevés földje egyre zsugorodott, addig a kulákok egyre terebélyesedtek. 1945 után négy esztendő alatt viszont 360 lakás készült el a községben, amelyek a kisparasztok részére épült.

Megváltozott az élet

Köteteket lehetne írni Balmazújváros szomorú multjáról. A gróf és a kulákok disznóságairól. A megváltozott élet következtében azonban a felszabadulás előtti évek nyomorát, bánatát könnyen elfelejtik a dolgozó parasztok Újvárosban is. Ezt a jómód, a boldogság, a megelégedettség, a szép jelen és a még szebbnek ígérkező jö-

vő teszi. Amíg azonban elérkeztek, idáig megérték ezt a hatalmas változást, harcoltak, küzdelmekben gazdag utat jártak meg az újvárosiak is. Használtsák össze a mult szomorú napjait ragyogó jelenükkel és miközben visszailleszenek a multa, sohase feledjék el: új életüket a Szovjetunió, a Pártnak köszönhetik!

